

Data: 27.08.2024

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

CZY ODSETKI OD CASH POOLINGU PODLEGAJĄ PODATKOWI U ŹRÓDŁA

Z technicznego punktu widzenia ustalenie beneficjenta rzeczywistego odsetek wypłacanych w cash pooling nie jest możliwe. W konsekwencji organy kwestionują możliwość zastosowania do tych wypłat preferencji podatkowych.

Cash pooling jest systemem zarządzania płynnością finansową na poziomie całej grupy kapitałowej. Umożliwia on pozyskanie wewnątrzgrupowego finansowania, które jest tańsze niż np. kredyt bankowy pozyskany ze źródeł zewnętrznych. Umowy cash poolingowe najczęściej zawierane są przez podmioty wchodzące w skład dużych grup kapitałowych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych.

Aby przedstawić zasady działania systemu cash pooling w bardziej klarownej formie oraz zobrazować sytuację podatników i płatników uczestniczących w tym systemie, posłużymy się przykładem.

PRZYKŁAD

Załóżmy, że przedsiębiorca w ramach prowadzonej działalności gospodarczej prowadzi tzw. warzywniak. Współpracuje stale z trzema dostawcami ziemniaków (rzeczy oznaczonych co do gatunku). Dostawcy w ciągu miesiąca dostarczają różną ilość ziemniaków do warzywniaka. Wszystkie dostarczone ziemniaki przesypywane są do jednej dużej skrzyni. Następnie klienci warzywniaka kupują ziemniaki ze skrzyni. Przedsiębiorca płaci dostawcom za dostarczony towar na koniec każdego miesiąca, przy czym każdy z dostawców dostaje zapłatę wyłącznie za ziemniaki, które zostały w danym miesiącu kupione przez klientów sklepu.

Gdybyśmy tę sytuację porównali z zasadami działania systemu cash pooling, poszczególni uczestnicy transakcji pełniliby następujące role:

- dostawcy ziemniaków są uczestnikami systemu z saldami dodatnimi, którzy udostępniają swój kapitał (ziemniaki) i otrzymują odsetki za udostępnienie tego kapitału (należność za dostarczony towar),
- klienci sklepu są uczestnikami systemu z saldami ujemnymi, którzy korzystają z udostępnionego kapitału i w związku z tym zobowiązani są do zapłaty odsetek (zapłata za zakupiony towar),
- przedsiębiorca prowadzący warzywniak jest Pool Leaderem, który otrzymuje odsetki od uczestników z saldami ujemnymi (zapłata otrzymana od klientów sklepu), a następnie przekazuje część tych odsetek podmiotom z saldami dodatnimi, udostępniającymi swój kapitał (należności dla dostawców ziemniaków).

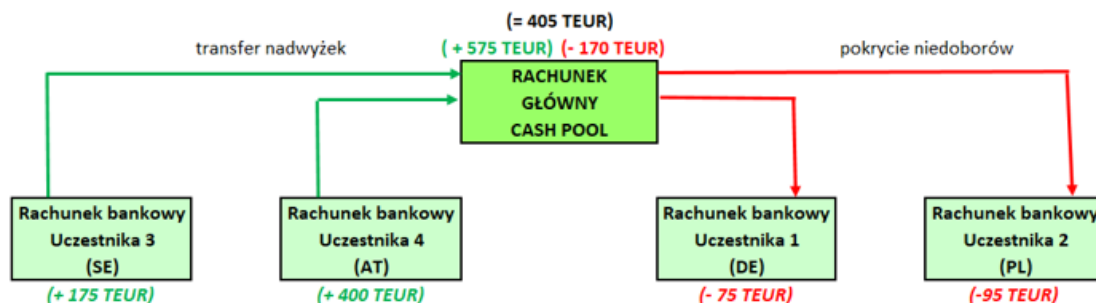
Przedsiębiorca, otrzymując od klientów zapłatę za ziemniaki, jest zobowiązany do przekazania części tej należności dostawcom towaru. Beneficjentami rzeczywistymi należności otrzymywanych przez przedsiębiorcę od klientów sklepu są zatem odpowiednio:

- dostawcy, w odniesieniu do należności, którą przedsiębiorca prowadzący sklep zobowiązany jest im przekazać za dostarczone ziemniaki, oraz
- przedsiębiorca w odniesieniu do ustalonej na tym towarze marży.

Biorąc pod uwagę sposób działania warzywniaka oraz zasady ustalonych rozliczeń nasuwa się pytanie: w jaki sposób określić, jaką część należności, otrzymanej od każdego klienta sklepu za zakupiony w danym miesiącu towar, należy przekazać konkretnemu dostawcy ziemniaków? Lub inaczej - w jakiej części poszczególni dostawcy są beneficjentami rzeczywistymi należności zapłaconych przez poszczególnych klientów sklepu? Biorąc pod uwagę fakt, że mamy do czynienia z towarem oznaczonym co do gatunku, nie jest możliwe dokładne ustalenie, ile konkretnie ziemniaków dostarczonych przez danego dostawcę zostało zakupione przez poszczególnych klientów sklepu.

Analogiczny schemat znajdziemy w umowach cash poolingowych. Pieniądze (podobnie jak ziemniaki) są rzeczami oznaczonymi co do gatunku. Cechą charakterystyczną rzeczy oznaczonych co do gatunku jest odniesienie wyłącznie do ich cech rodzajowych, właściwych dla większej ilości tych rzeczy. Co prawda pieniądze mają swoje numery seryjne, ale tylko jeżeli są w formie banknotów. Jednak kapitał udostępniany w ramach systemów cash pooling ma formę pieniądza elektronicznego, który nie ma nawet numerów seryjnych. Systemem cash pooling zarządzają Pool Leader. W zależności od postanowień konkretnej umowy, Pool Leaderem może być niezależny bank lub jeden z podmiotów wchodzących w skład grupy kapitałowej.

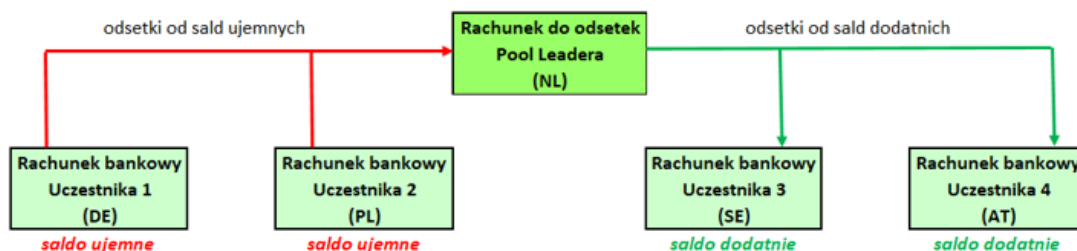
W najpopularniejszym modelu cash pooling środki pieniężne z rachunków cash poolingowych wszystkich uczestników przelewane są na koniec każdego dnia na specjalnie w tym celu utworzony rachunek główny zarządzany przez Pool Leadera. Następnie Pool Leader dzieli te środki pomiędzy poszczególne podmioty uczestniczące w systemie, w zależności od ich zapotrzebowania. W rezultacie salda ujemne (niedobory), wykazane na rachunkach cash poolingowych uczestników, kompensowane są ze środków innych uczestników, którzy wygenerowali na swoich rachunkach salda dodatnie (nadwyżki).

rys. 1. Przykładowy model kompensowania sald w systemie cash pooling
rp.pl

W praktyce zdarza się, że wygenerowane przez uczestników nadwyżki nie są wystarczające do pokrycia całości wykazanych niedoborów. W takiej sytuacji Pool Leader może pokryć różnicę z własnych środków (np. z zaciągniętego kredytu bankowego). W konsekwencji podmioty wykazujące salda ujemne korzystają z kapitału udostępnionego przez Pool Leadera lub przez podmioty, które wygenerowały salda dodatnie.

Wynagrodzenie za korzystanie z kapitału udostępnionego przez uczestników cash pooling wypłacane jest w postaci odsetek. Odsetki płacone są przez uczestników wykazujących salda ujemne, na specjalnie w tym celu utworzony rachunek odsetkowy, którym zarządza Pool Leader. Następnie Pool Leader, stosownie do postanowień umowy cash poolingowej, wypłaca z tego rachunku odsetki podmiotom udostępniającym swój kapitał, czyli tym, które wykazały salda dodatnie na koniec okresu rozliczeniowego.

rys. 2. Przykładowy sposób przekazywania odsetek w systemie cash pooling
rp.pl

Biorąc pod uwagę fakt, że w praktyce wszyscy uczestnicy przelewają środki pieniężne na jeden zbiorczy rachunek bankowy, sposób funkcjonowania systemu cash pooling nie pozwala na precyzyjne ustalenie, z czyjego kapitału i w jakiej części skorzystał dany uczestnik, a co za tym idzie - któremu dawcy kapitału i w jakiej części należą się wypłacane z tego tytułu odsetki. Z technicznego punktu widzenia ustalenie beneficjenta rzeczywistego odsetek wypłacanych w cash pooling nie jest możliwe. W rezultacie to kwestie techniczne, a nie brak należytej staranności ze strony płatnika WHT, decydują o pozbawieniu go prawa do zastosowania preferencji podatkowych przy wypłacie odsetek w cash pooling.

OBOWIĄZKI PŁATNIKA PODATKU U ŹRÓDŁA

Odsetki wypłacane na rzecz podmiotów niebędących polskimi rezydentami podatkowymi podlegają opodatkowaniu podatkiem u źródła. Stawka podatku w takim przypadku wynosi 20 proc. kwoty wypłaconych odsetek. Podmiot wypłacający odsetki pełni funkcję płatnika WHT, a więc jest zobowiązany do obliczenia kwoty podatku, pobrania jej z wypłacanej należności oraz wpłacenia podatku na rachunek właściwego urzędu skarbowego.

Zastosowanie ewentualnych preferencji podatkowych, tj. zwolnienia na podstawie ustawy o CIT lub obniżonej stawki podatku wynikającej z właściwej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, możliwe jest po wykazaniu, że spełnione zostały przesłanki wskazane w przepisach podatkowych.

RZECZYWISTY WŁAŚCICIEL KORZYSTA Z PREFERENCJI W PODATKU U ŹRÓDŁA

Jednym z wymogów zastosowania preferencyjnych zasad opodatkowania do wypłacanych odsetek jest udokumentowanie, że wypłata następuje na rzecz rzeczywistego właściciela tych odsetek. Na gruncie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania termin „rzeczywisty właściciel” jest zastępowany pojęciem „osoba uprawniona”.

Zgodnie z przepisami ustawy o CIT rzeczywistym właścicielem jest podmiot, który łącznie spełnia poniższe warunki:

- otrzymuje należność dla własnej korzyści, w tym decyduje samodzielnie o jej przeznaczeniu i ponosi ryzyko ekonomiczne związane z utratą tej należności lub jej części,
- nie jest pośrednikiem, przedstawicielem, powiernikiem lub innym podmiotem zobowiązanym do przekazania całości lub części należności innemu podmiotowi,
- prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju siedziby, jeżeli należności są uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, przy czym przy ocenie, czy podmiot prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą, uwzględnia się charakter oraz skalę działalności prowadzonej przez ten podmiot w zakresie otrzymanej należności.

Jeżeli płatnik WHT nie jest w stanie precyzyjnie ustalić, który podmiot/podmioty udostępniły mu swój kapitał i w jakiej części oraz któremu podmiotowi/podmiotom należy przypisać wypłacane z tego tytułu odsetki i w jakiej części, to tym samym nie wskaże rzeczywistego właściciela wypłacanych odsetek.

CZY POOL LEADER JEST RZECZYWISTYM WŁAŚCICIELEM

Zgodnie z aktualnym stanowiskiem organów podatkowych Pool Leader, jako podmiot zarządzający systemem cashpoolingu, nie może być uznawany za rzeczywistego właściciela otrzymywanych odsetek, jeżeli odsetki te zostały naliczone od kapitału udostępnionego przez pozostałych uczestników systemu. W konsekwencji przesłanki do zastosowania preferencyjnych zasad opodatkowania nie zostaną spełnione. Oznacza to, że podmiot wypłacający odsetki od cash poolingu będzie zobowiązany, jako płatnik WHT, do pobrania podatku z zastosowaniem stawki 20 proc.

Analizując interpretacje indywidualne wydane przez dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, szczególną uwagę należy zwrócić na przedstawiane we wnioskach stany faktyczne. Zdarza się, że wnioskodawca jako rzeczywistego właściciela wskazuje Pool Leadera. Zgodnie przepisami ordynacji podatkowej przedmiotem wniosku o wydanie interpretacji nie może być ocena, czy dany podmiot spełnia przesłanki do uznania go za rzeczywistego właściciela wypłacanych należności. Co więcej, organ wydając interpretację zawsze podkreśla, że fakt wskazania przez wnioskodawcę konkretnego podmiotu jako rzeczywistego właściciela został potraktowany jako niepodlegający ocenie element opisu stanu faktycznego. Organ interpretacyjny nie przeprowadza więc weryfikacji, czy wskazany przez wnioskodawcę podmiot spełnia przesłanki do uznania go za rzeczywistego właściciela odsetek.

Przed złożeniem wniosku o wydanie interpretacji bardzo istotne jest zatem upewnienie się, czy Pool Leader faktycznie spełnia przesłanki do wskazania go jako rzeczywistego właściciela wypłacanych odsetek. W przeciwnym razie istnieje ryzyko, że uzyskana interpretacja indywidualna, potwierdzająca prawo do zastosowania preferencyjnego opodatkowania odsetek wypłacanych w cash poolingu na rzecz Pool Leadera, daje wyłącznie iluzoryczną ochronę, ponieważ stan faktyczny przedstawiony we wniosku nie jest zgodny z rzeczywistością.

WYPŁATA ODSETEK A PREFERENCJE W PODATKU ŹRÓDŁA

Z uwagi na konstrukcję systemu cash poolingu płatnicy WHT szukają alternatywnych rozwiązań, pozwalających im na stosowanie preferencyjnych zasad opodatkowania do wypłacanych odsetek. Jedną z koncepcji przedstawianych przez płatników jest identyfikacja wszystkich państw siedziby podmiotów uczestniczących w grupowym cash poolingu, którzy w danym okresie rozliczeniowym wykazali salda dodatnie na swoich rachunkach cash poolingowych. W kolejnym kroku płatnik przeprowadza analizę umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, zawartych pomiędzy Polską a państwami siedziby tych uczestników i do wypłaconych odsetek stosuje najwyższą preferencyjną stawkę podatku u źródła spośród stawek wskazanych w tych umowach. Koncepcja ta pozwalałaby na wywiązanie się z obowiązków płatnika WHT i jednocześnie uniknięcie zaległości podatkowych (kosztem wystąpienia ewentualnych nadpłat). W interpretacji indywidualnej z 11 stycznia 2022 r. (0111-KDIB1-2.4010.524.2021.2.BD) dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej uznał jednak, że płatnik podatku u źródła powinien każdorazowo precyzyjnie ustalić beneficjenta rzeczywistego odsetek wypłacanych w cash poolingu oraz kwotę odsetek, która przypada na jego rzecz. Następnie powinien zastosować postanowienia właściwej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania w taki sposób, aby określić właściwą stawkę podatkową lub odstąpić od poboru podatku – w zależności od postanowień konkretnej umowy.

Organy podatkowe nie akceptują zatem żadnej innej możliwości ustalania beneficjenta rzeczywistego odsetek wypłacanych w cash poolingu poza jego precyzyjnym określeniem, mimo że zasady funkcjonowania systemu cash poolingu nie dają takiej możliwości. W konsekwencji takiego stanowiska organów zastosowanie preferencji podatkowych do wypłat z tytułu odsetek od cash poolingu jest w praktyce niemożliwe.

KOMENTARZ

Jak już wskazano, z samej natury cash pooling wynika, że ustalenie który podmiot i w jakiej części udostępnił swój kapitał nie jest możliwe. Prawo podatkowe natomiast, kolejny raz nie nadążając za zmianami w rzeczywistości gospodarczej, nie przewiduje żadnych alternatywnych rozwiązań umożliwiających ustalenie rzeczywistego właściciela wypłacanych odsetek. W konsekwencji, z uwagi na brak możliwości określenia rzeczywistego właściciela, kwestionowane jest prawo do zastosowania preferencji podatkowych. Podatnicy i płatnicy traktowani są w taki sposób, jakby głównym celem uczestnictwa w systemie cash pooling było osiągnięcie korzyści podatkowych, pomimo że cash pooling jest standardowym rozwiązaniem na rynku, którego celem jest zarządzanie płynnością finansową, a nie unikanie opodatkowania.

Należy wskazać, że celem przystąpienia uczestnika do systemu cash pooling nie jest obejście prawa podatkowego. Umowy cash pooling są powszechnie stosowane w realiach prowadzenia działalności gospodarczej i nie są sprzeczne z przedmiotem lub celem przepisów podatkowych. Podmioty uczestniczące w systemie cash pooling realizują te umowy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Nie można też uznać, że głównym lub jednym z głównych celów uczestnictwa w systemie cash pooling jest skorzystanie z preferencji podatkowych, a sposób działania w przypadku tych umów jest sztuczny. W obecnej sytuacji z preferencji podatkowej mogą bowiem korzystać nie tyle uczestnicy cash pooling, co właśnie podmioty, które pozyskują finansowanie na zewnątrz grupy (pożyczki od banków etc.).

W obecnej sytuacji stosowanie preferencyjnych zasad opodatkowania odsetek od cash pooling stwarza istotne ryzyko powstania zaległości podatkowych, skutkujące naliczeniem odsetek, jak również nałożenia dodatkowego zobowiązania podatkowego. W rezultacie główne założenie systemu cash pooling, czyli obniżenie kosztów finansowania dłużnego w przypadku podmiotów działających w ramach grup kapitałowych nie jest w pełni realizowane, a uczestnictwo w tym systemie, z ekonomicznego punktu widzenia, staje się coraz mniej opłacalne.

Pomimo, że cash pooling funkcjonuje w Polsce od co najmniej dekady, polskie prawo podatkowe nie przewiduje żadnych alternatywnych rozwiązań uwzględniających techniczne aspekty jego działania. Nie wydano do tej pory żadnej interpretacji ogólnej, nie wspominając nawet o zmianie/doprecyzowaniu istniejących przepisów. Co więcej, racjonalne (i często profiskalne) rozwiązania proponowane przez podatników i płatników w ramach wniosków o wydanie interpretacji indywidualnych nie spotykają się z akceptacją organów podatkowych.

W związku z ostatnią tendencją organów podatkowych do ograniczenia możliwości korzystania z preferencyjnego opodatkowania podatkiem u źródła w ogóle (np. odmowa prawa do zastosowania preferencji ze względu na niespełnienie warunków, których w obowiązujących przepisach podatkowych po prostu nie ma) nasuwa się pytanie: dlaczego ustawodawca nie podejmuje żadnych działań w tym obszarze?

O ile zrozumiała jest niechęć organów do podejmowania decyzji na korzyść podatnika bez wyraźnej podstawy prawnej, o tyle trudno zrozumieć brak określenia jasnych i przejrzystych zasad ustalania rzeczywistego właściciela odsetek wypłacanych w cash pooling przez ustawodawcę albo przynajmniej ministra finansów w postaci objaśnień podatkowych. W obecnej sytuacji polskie spółki pozbawia się możliwości korzystnego finansowania w ramach grupowego cash pooling i zachęca do pozyskiwania drogiego finansowania obcego, które paradoksalnie fiskusowi nie opłaca się wcale, bo korzysta na ogół ze zwolnień lub preferencyjnego opodatkowania podatkiem u źródła.

Tomasz Kośmider, doradca podatkowy, Senior Associate w [gliwickim biurze Rödl & Partner](#)
Anna Zielony, doradca podatkowy, Manager w [warszawskim biurze Rödl & Partner](#)